

Quaderns de Natura

DIETA DE LA GENETA (*Genetta genetta*) A LA ROUREDA DE ROURE REBOLL (*Quercus pyrenaica*) DE LES MUNTANYES DE PRADES

per Xavier Tanco Serra

Paraules clau: geneta, Muntanyes de Prades, nutrició animal, roureda de roure reboll

Resum: Les Muntanyes de Prades constitueixen una zona d'una gran riquesa faunística, que és una conseqüència, a la vegada, d'una gran varietat d'hàbitats. Entre aquests, l'autor se centra en la roureda de roure reboll (*Quercus pyrenaica*) per estudiar la dieta de la geneta (*Genetta genetta*), analitzada a partir d'un nombre abundant de mostres d'excrements, obtinguts a la tardor i a l'hivern.

Abstract: The great variety of habitats in the Mountains of Prades gives a great variety of fauna. The author basis his research on the oak grove (*Quercus Pyrenaica*) to study the diet of the genet (*Genetta genetta*), wich is analysed by means of a great number of samples of excrement obtained in autumn and winter.

Introducció

L'estudi de la geneta (*Genetta genetta*) ha estat objecte de nombrosos treballs i estudis arreu de la península Ibèrica. Així podem fer referència a diversos autors repartits per tota la geografia del territori: Miguel Delibes a Doñana i nord d'Àfrica; Calviño al nord de la península Ibèrica (1984); Alcover a les Balears o Jordi Ruiz Olmo a Catalunya (1987, 1995, 1996).

Donats aquests referents no ens és difícil imaginar que la dieta de la geneta és ben coneguda globalment i que les aportacions seran d'àmbit local.

Cal destacar d'entre tota aquesta informació, tant per les seves noves dades sobre els recursos alimentaris de la geneta com per la zona d'estudi (part del treball es realitza al riu Siurana, terme municipal de Poboleda), el treball de Jordi Ruiz Olmo i José M. López Martín.

Així doncs, podem comprovar com els resultat d'aquestes recopilacions ens mostren que l'espectre tròfic de la geneta és molt ampli, i acull des d'insectes fins a mamífers de petita grandària, tals com: ratolins de bosc o exemplars joves de conill.

* Treball premiat en el 10è Premi de Natura, convocat el 1997 per l'Institut d'Estudis Vallencs.

El present treball pretén donar a conèixer la dieta d'aquest vivèrrid, concretament durant les dues estacions fredes de l'any: tardor i hivern. L'àrea d'estudi, però, és el que dóna rellevància a l'objectiu proposat: la roureda de roure reboll (*Quercus pyrenaica*), situada a les Muntanyes de Prades i única a tot el Principat de Catalunya.

Àrea d'estudi

Al SE del territori català, trobem les Muntanyes de Prades.

Inclores dins la Serralada Prelitoral, es delimiten al nord i a l'est pel riu Francolí, i a l'oest limiten amb la serralada del Montsant.

La característica naturalesa de la zona, on es combinen espais de caire eurosiberià amb el clima mediterrani, han fet de les Muntanyes de Prades un paradís botànic, amb gran diversitat d'espècies, moltes d'elles de gran interès, tant per la seva raresa com per la seva escassetat.

La seva geografia abrupta, amb cingles, barrancs, planes i rius, fan d'aquest territori un mosaic divers quant a hàbitat, que va des de la mateixa roureda de roure reboll fins a terrenys agrícoles, així com alzinars mediterranis o boscos de ribera (molt més escassos i de grandària reduïda en comparació amb l'extensió de les zones abans anomenades).

Aquesta gran diversitat en vegetació i hàbitats ha estat la resultant de la presència d'una gran riquesa faunística, i ha esdevingut per a algunes espècies una zona relictiva de la seva distribució en l'àmbit de la geografia catalana, com per exemple en el cas de la musaranya menuda (*Sorex minutus*).

Les següents figures ens localitzen la zona d'estudi del present treball. Destaca la figura núm. 2, que ens mostra la distribució del roure reboll. A l'extrem nord-oriental s'hi localitza la latrina.

Aquesta distribució s'ha emmarcat sobre un plànol. Ortofoto: tossal de la Baltasana (inèdit d'Eloi Josa i Josep M. Solé).

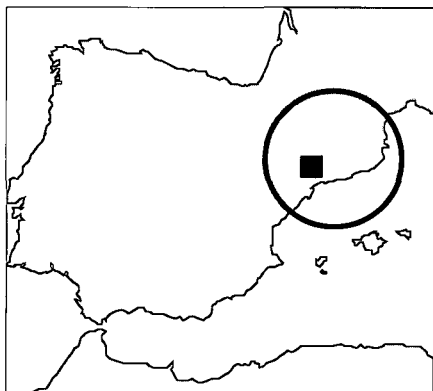

Figura 1. Situació de les Muntanyes de Prades al territori català

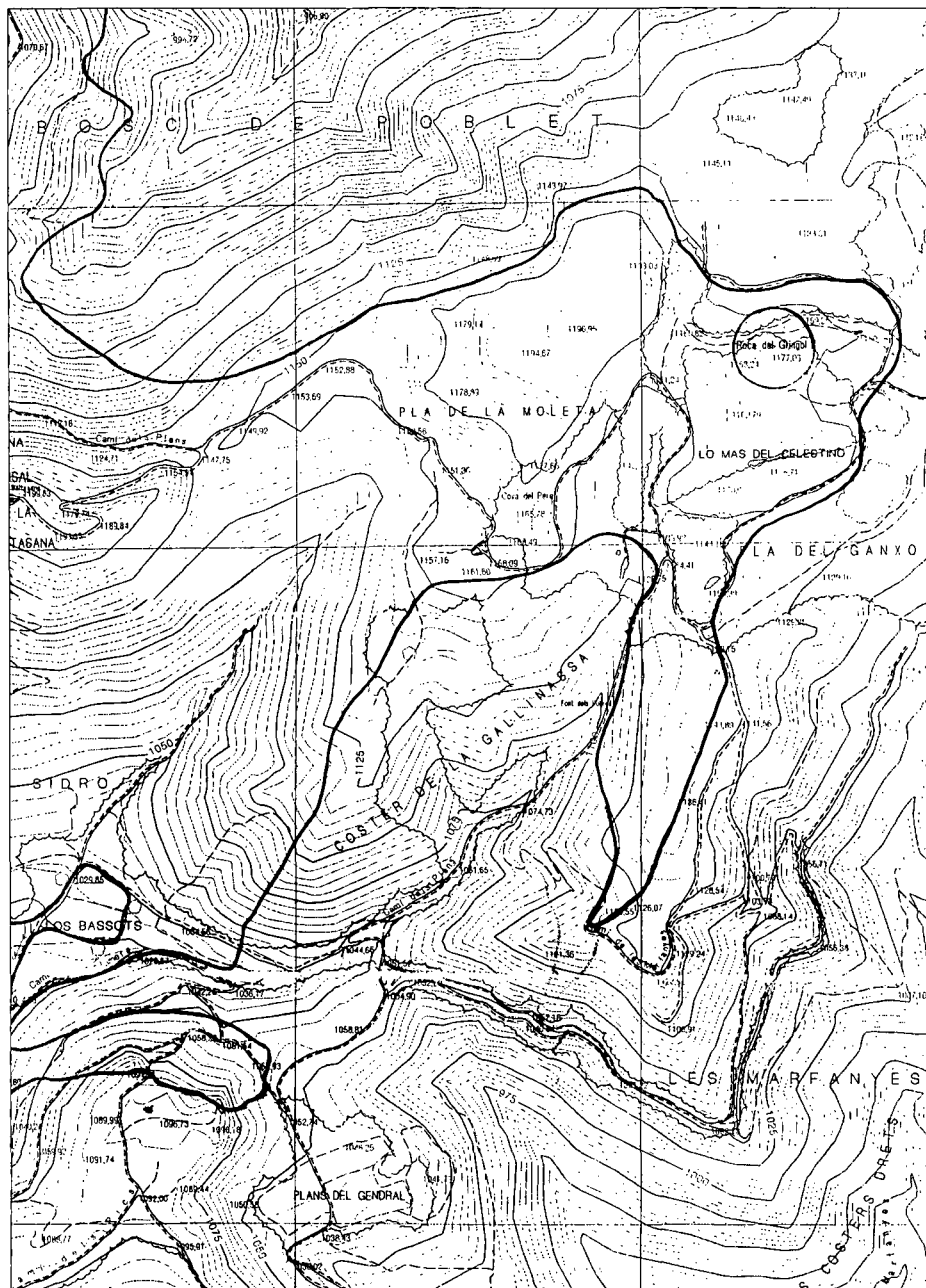

Figura II. Límit de distribució de la roureda de roure reboll (*Quercus pyrenaica*) a l'extrem nord-oriental de les Muntanyes de Prades limítrof amb els boscos de Poblet i amb el tossal de la Baltasana, com a punt més destacable de la zona. (Inèdit: Eloi Josa i Josep M. Solé, 1994).

Quant a hàbitat, la localitat on ha estat efectuat el treball és constituït per altiplans (plans del Pagès, pla de la Moleta), amb zones de gran cobertura vegetal i altres en les quals aquesta és absent (tallafocs). La presència de rocam es redueix pràcticament a la roca del Grínjol i a la zona de la Cova d'en Pere.

Materials i mètodes

Com ja ha estat esmentat, aquest treball ha estat efectuat a la roureda de roure reboll. La zona d'estudi ha estat prospectada en diverses sortides, per al millor coneixement de l'hàbitat i fauna present en aquest espai.

Localitzada ja l'anomenada latrina, es va efectuar, els últims dies de la tardor, la primera recollida amb un total de 67 mostres. La següent visita fou realitzada en acabar l'hivern, en què s'obtingueren un total de 36 excrements, pràcticament la meitat de l'anterior.

El total de preses fou de 142 a la primera mostra i de 65 a la segona, juntament amb parts vegetals i restes especificades en els resultats.

Seguidament, al laboratori, les mostres es deixaren reposar en recipients amb aigua. En acabar aquesta maceració, les restes foren filtrades amb aigua calenta a pressió, damunt d'una xarxa metàl·lica, per tal de separar les restes identificables (segons les guies que es va utilitzar) de les que no ho eren.

El següent pas, i amb l'ajuda de lupes binoculars i guies per als diferents tipus de preses, fou la identificació de cada individu per separat. Les restes trobades en cada excrement varen ser dipositades en sobres per al seu posterior recompte, i així obtinguérem el total de mostres recollides.

Hem de referir-nos a la gran quantitat de preses indeterminades que apareixen. Aquests casos es deuen al fet que algunes restes, per l'alt grau en què es troben triturades les preses, no poden ser identificades. Molts cops apareixen tan sols algunes petites parts d'un insecte, un tros de ploma trencat o part d'una mandíbula en el cas dels mamífers. En el cas dels rèptils, els resultats mostren fins a quin punt són inidentificables algunes restes, ja que el més enllà que s'ha pogut arribar en la seva classificació ha estat en lacèrtids i colúbrids.

La geneta a la roureda de *Quercus pyrenaica*

Com ja ha estat indicat en la introducció, la dieta de la geneta ha estat ben estudiada arreu de la península Ibèrica. Ara bé, en el cas de la seva ecologia hi ha encara certs aspectes que en resten desconeguts.

Aquesta manca d'informació es deu presumiblement als hàbits nocturns de l'espècie i la seva capacitat per passar desapercebuda als ulls humans.

De la geneta se'n coneix la distribució altitudinal mitjana, que se situa als 1.500 m i en àrees de pluviositat inferior als 800-900 mm anuals.

Referint-nos al present treball, l'altitud registrada a l'àrea d'estudi és de 1.170 m. Aproximadament, s'enregistra una pluviositat, en algunes zones de Prades, de fins a 900 mm anuals.

El factor limitant per a la geneta és, si més no, el factor tèrmic (ja que alguns autors així ho constaten), de manera que la trobem en espais en què la temperatura mitjana de l'any és superior o igual als 0° C els mesos més freds.

La geneta a Catalunya és present principalment a l'alzinar mediterrani. També en pinedes i suredes, però en menor quantitat a les rouredes. Sovint la trobem en zones amb presència de rocam, rius o rierols. Aquest aspecte fa que el present estudi tingui una altra característica remarcable: es treballa en un medi en què la geneta es troba en menor densitat que en d'altres àrees en què l'espècie és més comuna.

Tornant a la nostra localització, s'ha de fer esment del factor antropològic, que ha afectat profundament la roureda.

La roureda de roure reboll no és una roureda ben desenvolupada, sinó que és formada per multitud de peus crescuts de rebrot després de les tales realitzades i de l'explotació fustera que es fa, a la zona, sobre els roures madurs. Així, la comunitat es troba, ara com ara, com un bosc mixt amb el pi roig (*Pinus sylvestris*).

La geneta, com tots els predadors, es veu limitada per l'abundància de preses en el seu hàbitat. Com podem veure en els resultats, la seva dieta a la zona és molt àmplia, i aprofita tots els recursos alimentaris al seu abast; des de mamífers i ocells fins a deixalles abandonades per l'home, passant per insectes i fruits (dieta eurífaga).

El coneixement d'aquestes dades es basa en les restes recuperades dels excrements de la geneta, a les anomenades latrines.

La geneta, com d'altres mamífers (teixó, *Meles meles*), té el costum de defecar en punts concrets del seu territori, de manera que es produeixen acumulacions de restes, de vegades molt importants. Aquests punts són coneguts com latrines, abans esmentades. Aquestes es troben situades en punts estratègics de la zona, com sortints de roques, sobre cingles o en troncs i nius abandonats.

A la zona d'estudi, la latrina es troba situada en una cavitat a la roca, i l'acumulació d'excrements és important al llarg de l'any. S'ha de destacar la importància, per a detectar la presència de la geneta, de les latrines. Ara bé, en altres casos, les petjades al fang o als tolls formats durant les pluges delaten també l'existència de l'espècie.

Quant a la relació de la geneta amb la fauna de la zona, s'han de comentar diversos aspectes.

El primer, com a predador. La seva dieta oportunista i generalista comprèn un gran ventall de preses, que són la base de la seva alimentació. Aquesta capacitat la converteix en un predador molt important a la roureda de roure reboll. Així, la geneta pot capturar des d'ocells de bosc, de la grandària del gaig (*Garrulus glandarius*), fins a petits invertebrats.

Ahora la geneta comparteix la zona amb la fagina (*Martes foina*), la guineu (*Vulpes vulpes*) o el teixó (*Meles meles*). Aquest aspecte competitiu ha estat esmentat per alguns autors, i s'han formulat algunes hipòtesis sobre la dieta de la geneta i de la fagina (aquesta destaca com a principal competidor en les zones cohabitades per les dues espècies).

Així mateix, hauríem d'esmentar altres competidors, com els rapinyaires nocturns, entre els quals destaca el gamarús (*Strix aluco*), que es troba en alta densitat a la zona (Francesc Parés, Jaume Solé i Xavier Tanco, comentari personal).

Ara bé, l'anterior posició de predador es pot veure invertida en el paper de presa. Destaquem el caçador per excel·lència de la nit, el duc (*Bubo bubo*), encara que no s'ha constatat la seva presència a la zona. Així i tot, s'ha comprovat la predació del duc sobre la geneta a la zona propera de la conca del riu Gaià.

Resultats

Exposició dels resultats obtinguts de l'anàlisi de les mostres.

A les taules es mostra, a la primera columna, el nombre d'individus resultants del mostreig*, i en la segona el percentatge dins l'alimentació recol·lectada en cada estació.

Taula I. Mostra de tardor.

	Nombre de preses	Percentatge (%)
<i>Apodemus sylvaticus</i>	62	33,10
<i>Mus spretus</i>	2	1,00
<i>Crocidura russula</i>	3	1,60
<i>Rattus rattus</i>	2	1,00
<i>Rattus sp.</i>	2	1,00
<i>Murids</i>	20	10,70
Total mamífers	91	48,60
<i>Garrulus glandarius</i>	1	0,50
<i>Turdus merula</i>	1	0,50
Ocells ind.	13	6,70
Total ocells	15	8,02
Lacèrtids	3	1,60
Colúbrids	2	1,00
Total rèptils	5	2,70
Total insectes	31	16,60
Total preses	142	75,90
Fruits - llavors	24	12,80
Deixalles	2	1,00
Gramínies	17	9,00
Pedres	2	1,00
TOTAL		100,00

* S'indica la presència de llavors, gramínies, deixalles i pedres en diferents excrements, ja que, òbviament, no podem parlar d'individus en aquests casos.

Taula II. Mostra d'hivern.

	Nombre de preses	Percentatge (%)
<i>Apodemus sylvaticus</i>	47	58,00
Múrids	6	7,40
Total mamífers	53	65,40
<i>Parus caeruleus</i>	1	1,20
<i>Carduelis carduelis</i>	1	1,20
<i>Columba palumbus</i>	1	1,20
Ocell ind.	1	1,20
Total ocells	4	4,90
Total insectes	8	9,80
Total preses	65	80,24
Gramínies	15	18,50
Pedres	1	1,20
Llavors	0	0,00
TOTAL		100,00

Dins la segona taula i en el total d'invertebrats s'han pogut identificar 5 dels 8 individus comptabilitzats: *Pseudolucanus barbarossa* (4) i *Calosoma sycophanta* (1).

A la primera taula (la corresponent a la tardor), i també en el cas dels invertebrats, identifiquem 4 exemplars de *Pseudolucanus barbarossa*. En les diverses restes podem trobar coleòpters, ortòpters (acridíds, en part), un odonat, un lucànid indeterminat i d'altres restes d'invertebrats que no han pogut ser identificades amb la bibliografia consultada, cosa que hauria de ser possible si tenim en compte la grandària de les restes dels dos insectes.

En el cas de les restes vegetals de llavors recollides, han estat reconegudes les de teix (*Taxus baccata*) (també trobades en excrements de fagina; Jaume Solé, comentari personal), i les de cirerer (*Prunus avium*), com a més fiables a la proximitat de la zona d'estudi. La resta són de classificació dubtosa o indeterminada.

Les restes reconegudes com a deixalles estan compostes per un tros de bossa de plàstic i part d'un recipient de tetrabrik.

Conclusions

La dieta de la geneta (*Genetta genetta*) a la zona d'estudi segueix els cànons determinats en d'altres zones estudiades, és a dir, la composició de la seva dieta és de caràcter generalista.

Així doncs, trobem en els resultants finals que, a l'hivern, fins a un 58% de la seva alimentació està formada per *Apodemus sylvaticus*, de gran densitat a la zona, segons el mostreig realitzat amb trampes per Jaume Solé.

És, en canvi, a la tardor quan la seva capacitat oportunista i la seva dieta, de caràcter molt divers, se'ns fan presents. És destacable que, havent recollit gairebé el doble d'excrements a la tardor, el nombre d'*Apodemus sylvaticus* disminueix fins a assolir un 33,1% del total de la seva dieta, i agafa un caràcter molt més important el percentatge d'ocells, 8,2% (que a l'hivern era d'un 4,8%), el d'insectes, 16,6%, i el de llavors, 12,8%. Veiem, doncs, com durant la tardor la utilització de recursos fàcils d'aconseguir i abundants aporten a la geneta gran quantitat d'aliment que li serà molt profitós per afrontar la temporada d'hivern.

Cal una menció especial en relació als invertebrats. Després dels mamífers, els insectes ocupen la part més important de l'alimentació de la geneta a la tardor amb un 16,6% del total de la seva dieta.

Destaca la presència de *Pseudolucanus barbarossa* amb un elevat nombre d'individus presents a les restes analitzades (espècie endèmica de la península Ibèrica i del Marroc).

La poca prospecció de l'àrea estudiada en aquest aspecte (invertebrats) és una tasca que considerem necessària, per la singularitat de la vegetació present. La presència de *Quercus pyrenaica* i vegetació de gran interès, tant per la seva diversitat com per la seva raresa, és d'una especial importància per ser l'únic paratge present en el territori català d'aquestes característiques.

Bibliografia

BORAU, J. A. i DOMINGO, Màrius (1996): "Importància faunística de les muntanyes de Prades", a *Treballs del Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà*, 1:49-61.

DELIBES, Miguel (1974): "Sobrealimentación y biología de la gineta (*Genetta genetta*) en España. Doñana", a *Acta Vertebrata* (1974): 1:143-194.

RUIZ OLMO, Jordi (1988): *El poblament dels grans mamífers de Catalunya. I Carnívors: distribució i requeriments ambientals*.

RUIZ OLMO, Jordi i AGUILAR, Àlex (1995): *Els grans mamífers de Catalunya i Andorra*. Ed. Lynx.

RUIZ OLMO, Jordi i LÓPEZ MARTÍN, Josep M.: *The diet of the common genet (*Genetta genetta*) in three Mediterranean rivers of N.E. Spain*.

RUIZ OLMO, Jordi i LÓPEZ MARTÍN, Josep M. (1996): "Dieta del gat mesquer en ecosistemes fluvials i comparació d'una localitat de l'àmbit del Montnegre amb altres del sud de Catalunya", a *I Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*. Diputació de Barcelona.

SOLÉ HERCE, Jaume (pòster): "Estudi preliminar de l'alimentació del Duc (*Bubo bubo*) a la conca del riu Gaià". *6è Congrés de Biologia i Conservació de Rapinyaires Mediterranis*. Mallorca 1994.

SOLÉ HERCE, Jaume i FERRAN, Martí (1996): "Fauna vertebrada d'interès zoogeogràfic a les muntanyes de Prades i al bloc del Gaià", a *Treballs del Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà*.